

KIRKELIG UTDANNINGSSENTER I NORD

Kultur- og kirkedepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

dok 39

Kirkelig utdannings-senter i Nord	
Saksnummer	200602990-1669
Dato	19.10.06
Kode	Ki-501
Behandler	

Deres ref

Vår ref 200602990-
2/SLÆ/008

Dato 13.10.2006

HØRING - NOU 2006: 2 STATEN OG DEN NORSKE KIRKE.

Innledning.

Kirkelig Utdannings-senter i Nord (KUN), som gir praktisk kirkelig utdanning til prester, diakoner, kirkemusikere og kateketer, takker for en meget grundig og sakssvarende utredning. KUNs ansatte har drøftet utredningens hovedpunkter og hatt muligheten for innspill. Vi er selvsagt ikke enige i alt. Likevel tror jeg at det følgende i hovedsak er uttrykk for flertallets synspunkter. Teksten står imidlertid for rektors regning.

Statsråden skriver i følgebrevet at ytterligere utredninger trengs på flere sentrale områder om kirkeordningen skal endres. Særlig vil KUN trekke fram at en eventuell opphevelse av statskirken må medføre større reelt og direkte demokrati i kirken, f. eks ved direkte valg på bispedømmeråd og dermed Kirkemøtet. I dag er valgprosedyren særdeles innviklet og valgene er indirekte. Vi tror direkte valg vil kunne være en sikkerhetsventil mot at bestemte fraksjoner i vår kirke skulle kunne få hegemoni i en framtidig kirkeordning. For KUN er utvikling av et større demokrati i kirken en forutsetning for å kunne støtte en endring av kirkeordningen. Et annet forhold som trenger utredning er praktisk kirkelig utdanning. Praktisk teologisk seminar i Oslo (PTS) og fra 2007 KUN, ligger direkte under Kultur- og kirkedepartementet. Begge disse institusjonene gir praktisk kirkelig utdanning (PTS bare for prester). Spørsmålet er hva som skjer med disse utdanningene ved en eventuell opphevelse av statskirken. KUN vil naturlig nok argumentere for viktigheten av å beholde flere miljøer med ulik profil i forskjellige deler av landet.

For en høringsinstans som ligger langt nord i landet er det av største viktighet å understreke at Den norske kirke også i framtiden må sikres å være landsdekkende. Det må ikke være slik at folk i ytterdistriktene får svakere betjening enn i sentrale strøk. Videre må en framtidig kirke være forpliktet på samisk kirkeliv, både gjennom sentrale organer som Samisk kirkeråd, men også lokalt gjennom f. eks tolketjeneste. Dersom alternativet til dagens ordning skulle kunne rokke ved kirkens landsdekkende aspekt, ønskes ingen endring av kirkeordningen.

Hovedsynspunkt.

Etter KUNs vurdering er det to helt overordnede prinsipielle spørsmål som bør tillegges avgjørende vekt når spørsmålet om statskirken vurderes:

- Tros- og livssynsfriheten i samfunnet.
- Den norske kirkes religionsfrihet.

KIRKELIG UTDANNINGSSENTER I NORD

Den gjeldende statskirkeordning bryter ikke med kravet til tros- og livssynsfrihet etter internasjonale menneskerettigheter, i følge utredningen (s 77-78 og 161), selv om kanskje større likebehandling av alle trossamfunn er i menneskerettighetenes "ånd" (s 78).

Etter utredningen blir ikke gjeldende ordning ansett som et brudd på grunnleggende krav til tros- og livssynsfrihet for Den norske kirke. Rettslig sett anses ikke statskirkeordningen som et brudd på religionsfriheten. Argumentet er at kirken ikke blir styrt eksternt da Kirkelig Statsråd er et internt organ formelt sett. Dette er nok korrekt, men synspunktet framstår som noe formalistisk (jamf. s 161).

Videre er det et problem at minst halvparten av statsrådene må tilhøre Den norske kirke, samt at kongen må være kirkemedlem. Det er vanskelig å tenke at dette er i tråd med tros- og livssynsfrihetens intensjoner. Dette forholdet bedres ikke vesentlig om en gjør endringer ved f. eks å bare kreve medlemskap av kirkestatsråden eller om at en går vekk fra kravet om at minst en halvpart at Regjeringen er medlemmer av kirken.

Trass i disse forholdene har utredningen godtgjort at et brudd med statskirkeordningen ikke er tvingene nødvendig prinsipielt sett.

Likevel anbefaler KUN et brudd med statskirkeordningen og anbefaler flertallets forslag under forutsetning av at kirken får et bedre demokrati, og under forutsetning av at den nye kirkeordningen sikrer et godt landsdekkende kirkelig tilbud.

KUN legger vekt på at et skille er mer i pakt med tros- og livssynsfriheten både for kirken selv og for samfunnet. Vi tror heller ikke det er klokt av kirken å kjempe for en ordning som er utfordrende å forsvare prinsipielt sett, mot en trolig økende minoritet som ikke tilhører Den norske kirke. I en slik situasjon kan det se ut som om Den norske kirke – på vikende front – klamrer seg til hevdvunne privilegier. Slik sett tror vi ikke statskirkeordningen i framtiden vil være det beste grunnlag for å bevare oppslutningen om kirken eller oppslutningen om vårt kulturgrunnlag (jamfør mandatet til utredningen pkt. 8).

En moderne kirke bør heller tale klart om tros- og livssynsfrihet, og om så gi fra seg privilegier som mange opplever som urimelige. Denne grunnholdningen bør også få innflytelse over hvilke posisjoner og synspunkter en framhever i debatten rundt Opplysningsvesenets fond (OVF) og andre makt og eiendomsspørsmål. I tråd med dette mener derfor KUN at gravferdsforvaltningen bør overlates til kommunene. Dette er prinsipielt sett mest riktig. Gravferdsforvaltning er heller ikke noen sentral kirkelig oppgave. Men det bør være rom for at en kommune kan forespørre Kirkelig fellesråd om drift av gravlunder, der det er mest hensiktsmessig.

KUN mener at statskirkeordningen har vært til velsignelse for land og folk. I et homogent samfunn har ordningen fungert godt. Politisk innflytelse over kirken, f. eks i spørsmålet om kvinnelige prester eller homofile, har ofte vært et nødvendig korrektiv til kirken som på beslutningsplanet har lidd av manglende demokrati og gammeldagse holdninger. Teologisk sett kan en se på dette som en virkeliggjøring av det alminnelige prestedømme. Formelt har ordningen vært til å leve med fordi Kirkelig Statsråd er et kirkelig organ. Undertegnede vil gå så langt som å si at i en viss forstand og i enkelte spørsmål har politikerne ivaretatt kirken bedre og mer evangelisk enn kirken selv. Men i en tid med økende pluralisme bør ordningen endres. Ordningen kan virke mot sin hensikt i framtiden. Om en ikke gjør endringer med statskirkeordningen nå, vil det nokså sannsynlig tvinge seg fram nye debatter om ordningen

KIRKELIG UTDANNINGSSENTER I NORD

innen kort tid. Sjansene for økt polarisering rundt spørsmålet er også til stede. Det er ikke Den norske kirke tjent med.

Den norske kirke har også fått større og større selvstendighet de siste tiårene, og er nå, etter KUNs mening, i stand til å stå på egne bein.

KUN ønsker altså en endring av statskirkeordningen. Samtidig mener KUN at båndene mellom kirke og stat ikke på noen måte bør skjæres helt over. Staten bør innnta en aktiv religionspolitikk. Vi tror et slikt innsteg er klokt. Religion er et for viktig samfunnsområde til at staten bør søke en form for nøytralitet. Staten bør være støttende og anerkjennende til mye av virksomheten i tros- og livssynssamfunnene. Samtidig er det åpenbart også destruktive elementer i alle tros- og livssynssamfunn som myndigheten bør kunne forholde seg aktivt til, uten direkte å blande seg inn og innenfor trosfrihetens grenser. En passiv stat i forholdet til religion er ikke ønskelig, heller ikke for trossamfunnene.

Slik sett framstår flertallets forslag som et godt kompromiss. Det ivaretar den historiske forbindelseslinjen mellom folk og kirke. Det anerkjenner også Den norske kirkes status som landsdekkende majoritetskirke. Samtidig gjør det endringer i de spørsmålene som er vanskeligst prinsipielt sett.

KUN mener forslaget om en lovforankret folkekirke gir best mulighet for dette aktive forholdet mellom tros- og livssynssamfunn, samtidig som forslaget tar hensyn til at Den norske kirke bør ha en særstilling pga størrelse og utbredelse. Alternativet en selvstendig folkekirke ivaretar ikke disse anliggende godt nok.

I forhold til finansiering mener KUN, i tråd med det som er skrevet ovenfor, at alle bør avkreves en tros- og livssynssavgift, innkrevd av staten. De som ikke er medlem av noe tros- og livssynssamfunn bør kunne velge mellom ulike formål avgiften skal gå til, med fratrekk fra de deler som går til finansiering av gravferdsforvaltning og religiøse kulturbygg. Dette vil sikre grunnfinansieringen av Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn. Det vil gjøre at folk ikke melder seg ut av økonomiske grunner. Og det vil dempe problemer med hva en skulle gjøre i forhold til personer som har meldt seg ut, men likevel trenger kirkelig betjening, f. eks begravelse.

KUN mener de to arbeidsgiverlinjene i dagens kirke er svært uheldige. Som en institusjon som vektlegger tverrfaglighet, mener vi at det ikke er rimelig at prester ansettes av et annet organ enn diakoner, kateketer og kirkemusikere (og andre ansatte i en stab). Det er ikke prinsipielt riktig å gjøre forskjell på vigslede stillinger på denne måten. De to linjene gjør ikke samarbeidet lettere i en stab, tvert i mot kan dette forsterke konflikter og gjøre håndtering av konflikter vanskeligere. KUN tror at en avvikling av statskirken vil gjøre det enklere å gjennomføre endringer som forbedrer dette forholdet.

Undersynspunkt.

Innenfor flertallets posisjon er det ulike meninger om hvorvidt en skal erstatte Grunnlovens § 2 med en ny "verdiparagraf". Det er også ulike forslag til denne. KUN oppfatter ikke dette som avgjørende spørsmål. Men i tråd med hva som er sagt ovenfor, heller KUN mot en henvisning til at "kristne og humanistiske verdier forblir statens verdigrunnlag", slik flertallet foreslår. Dette skaper kontinuitet mellom gammel og ny ordning, og det spiller statens aktive forhold til tro og livssyn. Uttrykket er eksklusivt. Det er et problem, samtidig som det gir en retning.

KIRKELIG UTDANNINGSSENTER I NORD

KUN mener også at det bør vedtas en ny bestemmelse i Grunnloven om statens tros- og livssynspolitikk, gjerne slik det er anbefalt av flertallet på s 112: *"Det paahviler Statens Myndigheter at lægge Forholdene til Rette for at Den norske kirke og andre Tros- og Livssynssamfund gives adgang til at udøve deres Virksomhed i henhold til deres Egenart. Nærmere Bestemmelser om Den norske Kirkes Ordning fastsættes ved Lov."*

KUN har få synspunkter på kongens/dronningens rolle, annet enn at det ikke er riktig å forplikte noen person på en bestemt tro eller livssyn. Dette må være et frivillig forhold. Bekjennelseskravet må derfor oppheves (§ 4). Under den forutsetning er det ikke noe i veien for at kongen/dronningen har vesentlige oppgaver i kirkelivet i Norge, eller mottar vigsling ved tiltredelse, men da etter eget ønske og eventuelt kirkens ønske.

Konklusjon.

Flertallet på KUN ønsker en endring i forholdet mellom kirke og stat. KUN støtter flertallets forslag om en lovforankret folkekirke. Hovedbegrunnelsen for dette ligger i hensynet til tros- og livssynsfriheten generelt i samfunnet, samt religionsfriheten for Den norske kirke. Riktignok er det ikke tvingende nødvendig å oppheve forholdet mellom kirke og stat etter disse prinsippene, men det er i deres ånd og intensjon. Dette er verdier som er ytterst sentrale, også for kirken.

For kirken er det ikke klokt å innta en posisjon som utenfra sett kan se ut som en klamrer seg til makt og ytre posisjoner og som det er vanskelig å begrunne prinsipielt. Statskirkeordningen har vært til velsignelse for kirken, men tiden er over. Kirken har utviklet et apparat som har satt den i stand til å styre selv. Men to forhold må på plass før det skjer. Det må være ordninger, ikke minst finansielt, og beslutninger som sikrer at Den norske kirke også i framtida er landsdekkende. Dessuten må ordninger være utviklet som bøter på dagens demokratiske underskudd.

Vennlig hilsen

Stig Lægdene
rektor

Staten og Den norske kirke – Spørsmål til høringsinstansene

Navn på høringsinstans: *Kirkelig Utdanningsseater i Nord (KUN)*

Type høringsinstans

- Kommune
- Menighetsråd/kirkelig fellesråd/bispedømmeråd
- Prost/biskop
- Tros- eller livssynssamfunn utenfor Den norske kirke
- Frivillig organisasjon innenfor Den norske kirke
- Annen offentlig instans
- Annen privat instans

1. Hvilke overordnede prinsipper bør ligge til grunn for tros- og livssynspolitikken?

Svar:

Etter KUNs vurdering er det to helt overordnede prinsipielle spørsmål som bør tillegges avgjørende vekt når spørsmålet om statskirken vurderes:

- A. Tros- og livssynsfriheten i samfunnet.
- B. Den norske kirkes religionsfrihet.

2. Den norske kirke som statskirke:

- Bør fortsette
- Bør avvikles
- Vet ikke / ønsker ikke å svare

3. I hvilken lov bør Den norske kirke være forankret?

- Grunnloven
- Egen kirkelov vedtatt av Stortinget
- Lov om trossamfunn
- Vet ikke / ønsker ikke å svare

4. Hvordan bør Den norske kirke finansieres?

- Gjennom medlemsavgift
- Medlemsavgift med noe støtte fra det offentlige
- Støtte fra det offentlige og med noe medlemsavgift
- Offentlig finansiering uten medlemsavgift
- Vet ikke / ønsker ikke å svare

5. Hvordan bør valgordningene og demokratiet være dersom statskirkeordningen avvikles?

- Valgordningene bør være som i dag
- Øke bruken av direkte valg til kirkens besluttsende organer
- Vet ikke / ønsker ikke å svare

Eventuelle andre ordninger:

6. Dersom statskirkeordningen avvikles, hva bør i så fall stå i § 2 (eller i en annen paragraf) i Grunnloven i tillegg til prinsippet om religionsfrihet?

(Her kan du/dere sette kryss på ett eller flere alternativer)

- Ingen tillegg
- De politiske prinsipper som statsforfatningen bygger på; så som demokrati, rettstaten og menneskerettighetene
- Det kristne og humanistiske verdigrunnlaget
- Det humanistiske verdigrunnlaget
- At Den norske kirke er en evangelisk-luthersk kirke
- Vet ikke / ønsker ikke å svare

Eventuelt annet:

7. Hvem bør ha ansvaret for gravferdsforvaltningen?

- Den lokale kirke (menighetsråd eller kirkelig fellestråd)
- Kommunen
- Vet ikke / ønsker ikke å svare

8. Hvem bør eie og forvalte kirkebyggene?

- Den lokale kirke bør eie kirkebyggene og ha det økonomiske ansvaret
- Den lokale kirke bør eie kirkebyggene, og kommunen bør ha det økonomiske ansvaret
- Kommunen bør eie kirkebyggene og ha det økonomiske ansvaret
- Vet ikke / ønsker ikke å svare